

66. Мицько І. Про великоскитську обитель / І. Мицько // Іконостас Воздвиженської церкви Скиту Манявського. Каталог виставки відреставрованих ікон. – Львів, 2000. – С. 5–12.
67. Сушинський Б. Слово про Скит Манявський / Б. Сушинський. – Львів, 2004. – 336 с.
68. Скрипник І. Нариси історії Скиту Манявського / І. Скрипник. – Богородчани, 1996. – 120 с.; Скрипник І. Легенда про гетьмана / І. Скрипник. – Івано-Франківськ, 1997. – 176 с.
69. Миронюк І. Скит Манявський / І. Миронюк, М. Фіглевський. – Івано-Франківськ, 2008. – 68 с.
70. Грабовецький В. Скит Манявський серед монастирів Прикарпаття XVII–XVIII ст. в літописах та ілюстраціях / В. Грабовецький. – Івано-Франківськ, 2012.
71. Senyk S. Manjava Skete. Ukrainian Monastic Writings of the Seventeenth Century / S. Senyk. – Spencer-Coalville, 2001.
72. Isihasm și viață monahală la Schitul Mare Maniava din Pocuția în secolul XVII. Viața Cuviosului Iov. Testamentul lui Teodosie. Regula Schitulețului. Studiu introductiv maica profesoară Sophia Senyk / prezentare și traducere diac. Ioan I. Icăjr. – Sibiu, 2004.
73. Dijmăresku D. Două manuscrise della schityl mare (Maniawa) aflate la mănăstirea Putna / D. Dijmăresku // Analele Putnei. – 2008, IV, № 1. – P. 205–228.
74. Томенчук Б. Городища і замки Галицької Гуцульщини : матеріали досліджень 2006–2010 рр. / Б. Томенчук, М. Кугутяк // Галичина. – 2010. – № 17. – С. 39.
75. Мацкевий Л. Мезолит Запада України / Л. Мацкевий. – К., 1991. – С. 9.
76. Яцимирський А. Славянскія и русскія рукописи румынскихъ библиотекъ / А. Яцимирський // Сборникъ отдѣленія русскаго языка и словесности императорской академіи наукъ. – С. Пб., 1905. – Т. 79. – С. 214–217.
77. Матеріали Міжнародної наукової конференції “Скит Манявський у духовному і культурному житті України та зарубіжжя: до 400-річчя заснування”, 29–30 верес. 2011 р. // Карпати : людина, етнос, цивілізація. – Івано-Франківськ, 2011. – № 3. – С. 3–180.

В статье впервые в украинской исторической науке предпринята попытка комплексного историографического анализа истории Великого (Манявского) Скита, проанализировано его источниковое наследие, раскрыто современное состояние исторических, археографических и археологических исследований проблемы.

Ключевые слова: Великий Скит, история, историография, источниковедение.

The first attempt in the Ukrainian historic science of the comprehensive historiographic analysis of the Great (Maniava) Skyt history is made, its source inheritance is analyzed, the current state of historical, archaeological and archaeographic investigations of the problem is revealed in the article.

Keywords: Great Skyt, history, historiography, source study.

УДК 930. (477.83/86)

Василь ПЕДИЧ

УКРАЇНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ В ГАЛИЧИНІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.: ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУЦІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

У статті розглядається процес переходу від індивідуальних історичних пошуків до організованого колективного, системного дослідження української історії в Галичині ХІХ – початку ХХ ст. Звернено увагу на те, що історіографічний процес у Галичині того часу проходив під знаком гострої полеміки між польськими та українськими вченими. Наголошено на тому, що на розвитку української історіографії Галичини ХІХ – початку ХХ ст. найбільше позначилися філософсько-світоглядні доктрини про-світництва, романтизму, позитивізму, які представлені в роботах І.Могильницького, М.Гарасевича, М.Шашкевича, І.Вагилевича, Я.Головацького, Д.Зубрицького, І.Шараневича, Б.Дідицького, В.Ільницького, С.Качали, Ю.Целевича, О.Партицького, О.Барвінського, М.Грушевського та його історичної школи відповідно.

Ключові слова: українська історіографія Галичини, наукове товариство ім. Шевченка, М.Грушевський.

Період XIX – початок XX ст. є дуже важливим для української історіографії. У цей час відбувається непростий процес формування історичної думки й становлення української історичної науки в Галичині. Науково-історична думка Галичини XIX ст. постала органічною складовою частиною національного руху галицьких українців як платформа ідейно-теоретичного обґрунтування їх політичних програм. Варто погодитись із висновком Б.Крупницького, що в XIX столітті “історіографія, не дивлячись на спільні основні лінії, індивідуалізується. Національна лінія переважає універсальну. Кожний історик є передусім репрезентантом своєї країни і свого народу. В основі історіографії європейських країн лежать не тільки потреби свого часу, скільки загальні потреби своєї власної країни”¹. Провідні національно-політичні течії, насамперед русофільська, яка домінувала майже до кінця XIX ст., й українофільська, визначали формування основних напрямів у тогочасній історичній думці Галичини². Усе це відбувалось у винятково складних суспільно-політичних, соціально-економічних та духовно-культурних умовах XIX ст. і збіглося в часі із загостренням українсько-польського протистояння, що зумовило інтенсифікацію пошуку необхідних історичних аргументів для легітимації власних національних проєктів. Загалом увесь історіографічний процес Галичини XIX ст. проходив під знаком гострої полеміки між польськими й руськими вченими. Спочатку, у першій половині XIX ст., головним предметом дискусій був сам факт окремішності руського народу, наявності в нього власного історичного минулого. Згодом, у другій половині століття, коли відповідь на перше питання вже втратила певну гостроту, предмет дискусії перемістився в площину історичної ретроспективи польсько-українських взаємовідносин та інтерпретації окремих її сторін. Як відомо, упродовж усього XIX ст. польська історіографія домінувала в науковому житті Галичини, спираючись на структуровану систему навчально-освітніх, культурних та наукових інституцій з належною матеріально-видавничою базою й кадровим потенціалом, виробленими науково-методичними критеріями. Вона була сильним інтелектуальним подразником для галицьких українських істориків. Загалом можна стверджувати, що основні постулати польської історіографії, зокрема про споконвічну належність Галичини до Польщі, “цивілізаційну місію” Польщі на руських землях, твердження про український рух Галичини як “австрійську інтригу”, козакофобні ідеї та інші, спричинили появу опозиційних контраргументів та вироблення концептуальних положень галицької української історіографії. Щоб посилити можливості протистояння польському табору, який апелював до історичних традицій Речі Посполитої, руські вчені зверталися не лише до минулого Галичини, а й до історії давньоруської держави Київської Русі, Московської держави тощо. “Суто “руська” версія галицької історії, – наголошує Я.Грицак, – не задовольняла психологічних потреб галицької руської інтелігенції, котра потребувала історії такої національної спільноти, яка була б рівна польській як за своїм розміром, так і за історичною славою і величчю”³. Слід урахувати й те, що розвиток новочасної історичної науки в Галичині визначили ряд зовнішніх чинників: національний рух у Наддніпрянській Україні та в інших слов’янських народів, конституційні умови Австро-Угорщини, які створювали належні політичні підстави для достатньо вільного розвитку наукової роботи. Вагомим ідейно-інтелектуальним чинником, що помітно стимулював розвиток історичної та суспільно-політичної думки Галичини, була ідеологія панславізму та слов’янофільства. Особливо актуальною виявилася слов’янофільська теза про “зраду Польщею ідеалів слов’янщини”, яка набула в історичних працях галичан значного поширення. Разом із тим потрібно наголосити, що на розвитку новочасної української історіографії найбільш істотно позначилися філософсько-світоглядні доктрини просвітництва, романтизму, позитивізму. Упродовж майже всього XIX ст. визначальним був вплив романтизму. Щодо позитивізму, то лише в останній чверті XIX ст. окремі його вияви простежуються в працях І.Шараневича, А.Петрушевича, О.Барвінського. Остаточний перехід української історіографії Галичини на засади позитивізму відбувся лише в кінці XIX – на початку XX ст. у працях М.Грушевського та його учнів. Слід погодитись із слушною думкою дослідників, що цей перехід “не мав різких виявів межового плану, а відбувався потупово”⁴ і що в концепції М.Грушевського “гармонійно поєднано теоретичні здобутки романтизму, позитивізму, історичної соціології, неокантіанства”⁵.

Незважаючи на всю неоднорідність здобутків української історичної думки в Галичині в першій половині XIX ст., яка ускладнює спробу подання її всебічної характеристики, можна виділити їхні загальні риси, що цілком логічно вкладаються в течію романтизму, яка, у свою чергу, була закорінена в ідейний спадок європейського Просвітництва.

Прилучення західноукраїнської громадськості до просвітницьких ідей відбувалося через посередництво польського національного руху⁶, але їх осмислення здійснювалося відповідно до власних національних потреб, набуваючи рис національного відродження. Із цим пов'язані перші починання на ниві народної освіти, покликані сприяти поширенню знань і культури. Просвітителі вірили в силу і могутність розуму, а їхня діяльність сприяла поступовому становленню науково-дослідного, критичного пізнання та певному піднесенню престижу науки. Особливістю галицького просвітництва було те, що основні його діячі І.Могилюцький, В.Компаневич, І.Лаврівський, Й.Левицький, М.Гарасевич, Й.Лозинський та інші були вихідцями з духовенства, єдиної освіченої верстви української спільноти Галичини, перебували в полоні історичного консерватизму, не реагуючи належним чином на ліберальні ідеї Французької революції. Більшу частину наукового доробку галицьких просвітників становили дослідження, спрямовані в основному на оборону культурно-релігійної, мовної самобутності українського народу⁷.

У 30-х рр. XIX ст. у Галичині відбувся перехід від просвітництва до романтизму, який поступово перетворився на провідний напрям духовного життя суспільства. Ідеологія романтизму утверджувала новий погляд на людину, а емансипація особистості постала як одна з її головних рис⁸. Впливи романтизму проникали разом із творами інтелектуалів німецької класичної філософії Ф.Гегеля, Й.Гердера, Ф.Шеллінга. Зокрема плідною виявилась ідея Ф.Шеллінга про те, що "сутністю науки має бути пошук народного духу"⁹. Романтизм передбачав повернення до "народних джерел", до народу як носія "вічних ідеалів" і пошук суспільного ідеалу в минулому як антитезу сучасній їм дійсності. Холодна безпристрасність, яка була характерною для просвітництва, замінена емоційним співпереживанням, котре супроводжувало процес історичного пізнання в романтизмі¹⁰. Романтики вважали, що розум сам собою не дає жодного живого знання, це стає можливим лише через поєднання розуму й серця людини. Ці нові тенденції романтизму, їх синкретичне поєднання з ідеями просвітництва, найвиразніше виявилися в діяльності представників "Руської трійці" – М.Шашкевича, Я.Головацького та І.Вагилевича¹¹. Незважаючи на те, що вони не були професійними істориками й коло їх зацікавлень сягало значно ширшого міждисциплінарного поля, яке охоплювало філологію, етнографію, історію, фольклор, у їхніх працях чітко окреслена історична думка. Слушно, що як загальні історіософські ідеї "Руської трійці", так і конкретні дослідження з ранньослов'янської писемності, виявлення й публікація важливих документальних джерел, нагромадження й осмислення значного фольклорно-етнографічного матеріалу, практична діяльність у лексикографії та архівістиці справили позитивний вплив на розвиток української історіографії Галичини.

Пріоритетним завданням інтелектуальних зусиль галицьких діячів 30–40-х рр. XIX ст. було відмежування руської ідентичності від польських національно-історичних конструкцій. Це надзавдання зумовило співпрацю фундаторів українофільської течії діячів "Руської трійці" з ідейним провідником русофільства Д.Зубрицьким, незважаючи на суттєві концептуальні розбіжності в їх трактуванні національної історії¹².

Д.Зубрицький був першим фаховим істориком, який репрезентував українську історіографію Галичини XIX ст.¹³. Від початку 30-х років він активно співпрацював зі Ставропігійським інститутом (був директором друкарні, віце-сеньйором, керівником архіву, бібліотеки) – єдиною українською релігійно-просвітницькою організацією того часу. Історіографічна спадщина Д.Зубрицького присвячена здебільшого давньоруській та галицько-волинській проблематиці, яку він не мислив поза "общеруським контекстом". "Відділити історію галицьку від історії інших володінь, – пише Д.Зубрицький, – є неможливо, замах цього роду був би смішним, а вимога безглуздою"¹⁴. Під егідою Ставропігійського інституту він підготував цілу низку праць¹⁵, у яких засадничо окреслив русофільську історичну концепцію, головними постулатами якої були: панрусська форма ідентичності; означення власної національної історії як "общеруської"; рецепція свого національного минулого як історичного процесу на всіх східносло-

в'янських землях включно з Московською державою; ототожнення етнонаціонального (русь-кість) та релігійно-конфесійного (православ'я) чинників; провіденціалістське тлумачення історії тощо¹⁶. До чільних представників русофільського спрямування належала більшість галицьких істориків ХІХ ст. – Я.Головацький, Б.Дідицький, І.Шараневич, А.Петрушевич, В.Площанський, Т.Ріпецький та інші. Частина діячів сповідала крайню форму політичного русофільства – москвофільство, ідейні витoki якого в Галичині пов'язують з російським ученим М.Погодіним¹⁷.

На думку дослідників О.Аркуші та М.Мудрого, русофільство варто відокремлювати від москвофільства, оскільки для першого характерна панруська (“общеруська”), а для останнього – великоруська (власне російська) національна ідентичність¹⁸. Відверте москвофільство, у його крайніх проявах, виразно виявилось лише на зламі ХІХ–ХХ ст. у працях молодого покоління вчених – М.Антоневича, В.Дудикевича, О.Маркова, О.Мончаловського, Ф.Свистуна¹⁹.

До подальшої концептуальної розробки русофільської історичної моделі в другій половині ХІХ ст. найбільше спричинились історичні праці І.Шараневича²⁰ та Б.Дідицького²¹. І.Шараневич, “плідний історик, що полишив глибокий слід в історіографії Галичини”²², був першим університетським професором-українцем та найкращим популяризатором руської історії серед галицького суспільства. Його ґрунтовне наукове дослідження про Галицько-Волинське князівство “тривалий час було єдиним і цінним підручником історії краю”²³. І.Шараневич одним із перших розпочав археологічні дослідження в Галичині, результати яких використовував у власних наукових працях²⁴. Найбільш довершеної форми “общеруська” історична концепція набула в працях Б.Дідицького, у яких виразно заявлено ключове ідейно-теоретичне положення русофільської історичної концепції – руська історія територіально охоплює простір усіх східнослов'янських земель²⁵.

Варто наголосити, що в руках русофілів була зосереджена практично вся наявна інституційна база (загалом доволі скромна, порівняно з польською історичною наукою) русько-української історіографії Галичини: Ставропігійський інститут, Галицько-руська матиця, Народний дім, Товариство ім. М.Качковського. Основну роль у виданні саме наукових досліджень відігравав Ставропігійський інститут, тоді як усі інші культурно-просвітницькі установи видавали переважно популярну, навчальну й художню літературу²⁶.

Слід погодитись зі слушним твердженням професора Л.Зашкільняка про неправомірність повної неґації в оцінках наукового доробку русофільської галицької історіографії, адже, незважаючи на серйозні перешкоди, “вони зуміли розбудувати наукову періодику, опублікували численні документальні видання, монографії і статті”²⁷. Головна заслуга істориків-русофілів полягала насамперед у розв'язанні проблеми “відпольщення”, тобто відмежування руської ідентичності від польських національно-історичних концепцій.

Наукове обґрунтування етнонаціональної окремішності русинів (українців) від великоросів (росіян), розмежування української та російської історії було започатковано працями вчених-народовців (українофілів): В.Ільницького²⁸, С.Качали²⁹, Ю.Целевича³⁰, О.Партицького³¹ й особливо О.Барвінського³². Це були праці переважно публіцистично-популяризаторського характеру, які друкувалися в основному в періодичних виданнях “Правда”, “Зоря”, “Діло” та інших (пізніше деякі з них перевидавались окремими книгами).

Ключове місце в історичній свідомості народовців посідали ідеї козакофільства, зорієнтовані на історичне минуле здебільшого Наддніпрянської України, а не всього панруського простору. Їхні праці були, головним чином, спопуляризованим варіантом досліджень учених з підросійської України, зокрема М.Костомарова, П.Куліша, В.Антоновича та ін. Усвідомлюючи те, що науково-інтелектуальний потенціал та інституційні можливості народовців не були конкурентоспроможними й програвали русофілам, а також те, що на цей час припав пік популярності “Ягайлонської ідеї” (1869 року відзначали 300-річчя Люблінської унії), на яку потужно працювали польські історики, народовці використовували науковий доробок переважно наддніпрянсько-української історіографії, щоб певним чином урівноважити історіографічну ситуацію в Галичині. За порадою В.Антоновича О.Барвінський започаткував у 1886 р. видавничий проект “Руська історична бібліотека”, яка стала першим серійним виданням фахової української історичної літератури в краї³³. Це видання мало не тільки суто академічне

значення, а й виразно політичне спрямування. Публікація цих історичних досліджень (усього вийшло 24 томи) мало довести соборність усіх розділених кордонами українських земель і продемонструвати наявність окремого від росіян і поляків історичного досвіду. Важливим було й те, що ці праці друкувались українською мовою, що було вагомим контраргументом на випадок москвофілів. Видання “Руської історичної бібліотеки” знаменувало кінець домінування русофілів у галицькій українській історіографії. Основоположна теза народовської історичної концепції про етнонаціональну окремішність українців від росіян найбільш виразно представлена в просвітницько-популярній праці О.Барвінського “Ілюстрована історія Руси...”. Принципово важливим для ідейно-концептуального оформлення народовської історичної моделі стала проблема історичної термінології. О.Барвінський, після консультацій з В.Антоновичем, першим почав використовувати й популяризувати формулу “Русь – Україна” та її похідні прикметникові форми³⁴.

Узагальнюючи, наголосимо, що народовські історики не мали власних вагомих видань і серйозних повноцінних наукових інституцій. Спроби надання своєму рухові певного інституційного оформлення пов’язані із заснуванням першої офіційної народовської інституції – Товариства “Просвіта” (1868 р.) і Товариства ім. Шевченка (1873 р.). Організована “Просвітою” розгалужена мережа читалень спричинилася до поширення й популяризації історичних знань серед широкого загалу галицького суспільства. Слушним є зауваження Д.Дорошенка, що галицькі історики в переважній більшості були “автодидактами” на полі історичних досліджень³⁵, для них історичні студії були аматорським, а не професійним заняттям.

Отже, галицька українська історіографія, пройшовши в ХІХ ст. складний процес еволюції від русофільства до українофільства, через відсутність власних наукових інституцій та фахових професійних істориків виконала лише частину завдання українського національного руху – розмежування українського і польського минулого³⁶ та зробила перші спроби у вирішенні проблеми “відросійщення”. Остаточне її вирішення стало нагальним завданням для української історіографії кінця ХІХ – початку ХХ століття. Реалізація цього надважливого завдання пов’язана з діяльністю Наукового товариства ім. Шевченка й організаційною та науковою роботою його голови Михайла Грушевського.

По приїзді до Львова 1894 року М.Грушевський передовсім розпочав організацію наукової роботи, за його словами, “в зреформованім, але зовсім ще не виведенім на наукову дорогу Науковому товаристві ім. Шевченка”³⁷. Нагадаємо, що в кінці 80-х рр. широко розгорнулася дискусія над зміною Статуту і, головне, над переміною характеру діяльності Товариства. Урешті, перемену статуту вирішили збори в березні 1892 року, змінивши назву Товариства на наукове³⁸. Але далеко ще не всі положення Статуту відповідали вимогам наукового характеру Товариства. На це звертав увагу І.Франко, зауваживши, що “дотеперішній статут (1892 р.) хоч зреформований супроти старого (1873 р.), зупинився на половині дороги між звичайним товариством, доступним для всякого, і товариством науковим”³⁹. Як М.Грушевський розумів завдання НТШ? Які ідеї закладав у його основу? Відповідь на ці запитання знаходимо в статтях ученого та його виступах на зборах НТШ. На його глибоке переконання, основне завдання Товариства полягало в усвідомленні того, що “наукова робота лежить в основі культурного поступу і без сильного, солідного культурного підкладу неможливі ніякі тривкі політичні чи національні здобутки, ніякий тривкий і певний поступ народу”⁴⁰.

Розпочавши працю в НТШ, опираючись на широкі кола громадськості Галичини й Наддніпрянської України, М.Грушевський ставив за мету домогтися поступового перетворення НТШ в Українську Академію Наук⁴¹, що, у свою чергу, утвердило б культурну рівноправність українського народу з іншими європейськими народами. Сам факт існування такої Академії, на думку М.Грушевського, “дав би остаточне право українській мові, як мові культурній, здатній до наукового вжитку”⁴².

Завдання НТШ у цьому напрямі вчений виклав у записці до загальних зборів Товариства від 1898 р. У ній, зокрема, говорилося, що Товариство має стати “осередком наукової роботи на своєнародній мові... скупити коло себе якнайширший круг наукових робітників, вірних народним інтересам, організувати наукову роботу й у тій організації виховувати нових робітників, нові наукові кадри”⁴³. Для реалізації цих завдань була продовжена реформа Товариства.

На загальних зборах у лютому 1898 р. був прийнятий новий Статут, затверджений Намісництвом у квітні цього ж року⁴⁴. Оцінюючи реформу Товариства у звіті про діяльність НТШ в 1898 р., М.Грушевський звернув особливу увагу на те, що “її головною прикметою було – глибоке переведення наукового характеру... через цілу його організацію”⁴⁵. Від червня 1899 р. датується офіційний список “дійсних членів Товариства в кількості 32 чоловіки”⁴⁶.

Отже, статутні реформи 1898 та 1905 рр., спрямовані на структурну перебудову НТШ, уточнювали критерії дійсного членства в НТШ, відкидали позанаукові функції й конкретизували мету його діяльності як наукової інституції. М.Грушевському та його однодумцям удалося закласти в Товаристві протидію зовнішнім чинникам, несприятливим для розвитку науки. НТШ відмовилося від друку й фінансової підтримки народовецької преси і навіть власного друкованого органу літературно-наукового вісника, який було передано 1905 р. “Русько-українській видавничій спілці”. Поступово воно відмежувалося навіть від педагогічно-дидактичних справ, таких як видання підручників, організації українознавчих курсів. (Пропозиції влітку 1904 р. провести курси з українознавства для української молоді зі Східної України були переадресовані “Товариству прихильників української літератури, науки і штуки”. Лекторами на цих курсах були члени НТШ, проте організаційно-адміністративними питаннями воно не займалося)⁴⁷. М.Грушевський особливо наголошував на тому, що Товариство, як наукова інституція, не може бути ареною політики, і застерігав членів НТШ від політичної і громадської тенденційності під час вирішення політико-утилітарних проблем, коли йдеться про діяльність наукової асоціації. У надзвичайно політизованій ситуації Галичини позиція М.Грушевського не завжди сприймалася з належним розумінням і це призводило до загострення відносин із галицькими політичними діячами, провокувало конфлікти в НТШ⁴⁸.

У реформі НТШ Грушевський і його однодумці орієнтувалися на паризький взірець із перевагою гуманітарних наук, а не на берлінсько-віденський – із пріоритетом математично-природничих дисциплін.

Творчо використовуючи приклад західноєвропейських і новоутворених слов’янських академій, М.Грушевський разом з іншими співробітниками Товариства розвивав 3 класичні секції: історично-філософську, філологічну, математично-природописно-лікарську та низку комісій, зокрема археографічну, правничу, мовознавчу, статистичну, бібліографічну та ін. Слушним є висновок Я.Дашкевича про підстави вважати М.Грушевського творцем першої повноцінної моделі організації української академічної науки⁴⁹.

Як голова НТШ (він перейняв керівництво Товариством від О.Барвінського в 1897 р.) і керівник історично-філософської секції з 1894 р.⁵⁰, М.Грушевський заклав міцний фундамент для розвитку української історіографії. І саме на цій академічно-науковій базі він створив Львівську історичну школу, яка мала серйозний вплив на розвиток історичної науки в Україні⁵¹. Це визнавали такі відомі українські історики, як Д.Багалій, О.Оглоблин, М.Чубатий, Б.Крупницький, О.Домбровський, Н.Полонська-Василенко та інші. До М.Грушевського в Галичині ніхто спеціально не займався підготовкою наукових кадрів національних істориків. Він першим звернув увагу на цю важливу проблему, створивши власну наукову школу, діяльність якої охоплювала такі напрями: освітній (підготовка істориків-професіоналів), науково-дослідницький (розробка широкого кола проблем історії України), археографічний (проведення експедицій, пошук нових джерел) і видавничий (поширення наукових здобутків через періодичні та спеціальні друковані видання). Професорська посада давала можливість М.Грушевському підбирати собі учнів із найбільш здібних до наукової роботи студентів. Ці студенти (О.Терлецький, Д.Коренець, М.Кордуба, С.Томашівський, С.Рудницький, О.Целевич, В.Герасимчук, І.Джиджора, І.Кревецький, І.Крип’якевич та ін.) творили ядро його історичної школи⁵².

Складність об’єктивних умов, у яких перебувала українська наука кінця XIX – початку XX століття в Галичині, а саме відсутність належної матеріальної допомоги з боку держави, не могли сприяти організаційному становленню української наукової школи на базі Львівського університету номінально австрійського, а фактично польського (у Західній Європі саме університети були базою кристалізації наукових шкіл). Це було причиною того, що Львівська історична школа М.Грушевського опиралася перш за все на НТШ, його історично-філософську секцію. Виключення української історії зі сфери університетської науки, на думку М.Грушев-

ського, прирекли її на аматорські дослідження, а відсутність наукового регулятора, яким є академічна наука, призвели до зниження критично-методологічних критеріїв історичних праць⁵³. М.Грушевський своєю історичною школою заклав солідну інституційну базу під дослідження рідної історії дійсно наукового характеру, сприяючи науково-критичному опрацюванню її проблем.

Головними формами організаційної діяльності школи М.Грушевського, її творчим осередком були засідання історичного семінару у Львівському університеті та історично-філософської секції НТШ під його керівництвом. Особливо багато учні почерпнули на історичних семінарах-вправах. «Там обговорювався, – згадує учень М.Грушевського М.Чубатий, – не тільки сам предмет семінарської праці, але також так конечно потрібні проблеми методи історичного дослідження та джерелознавства»⁵⁴. Широта методологічного кругозору М.Грушевського, його вміння надавати своїм семінарським вправам новаторського характеру сприяли ґрунтовному оволодінню учнями науковими методами дослідження. Проблемам методології та методики історичних досліджень М.Грушевський не присвятив спеціальних праць, проте його міркування із цього приводу знаходимо в багатьох роботах ученого, що дозволяє реконструювати його візію зазначених проблем⁵⁵. Можна погодитися з дослідником методології М.Грушевського В.Тельваком, що, як і в «більшості українських істориків тієї доби, це був позитивізм «другої хвилі» з притаманним йому синтезом сциєнтизму, документальності, критичності та комулятивності знання, з одного боку, і модерністських новацій (індивідуалізм, психологізм, поліфакторність) – з іншого»⁵⁶. Ще в 1895 р. в одній зі своїх рецензій М.Грушевський чітко зазначив значення методології: «уважав я найбільше на методологічну сторону праці; як тон, кажуть робить музику, так від методи починається наука, тому ця сторона й заслуговує особливої уваги. Всякий в праці науковій мусить виразно відрізнити факт від догадки або відомості незафактованої; фактичний вивод може постати тільки на основі фактів; на догадках і суперечних відомостях можна збудувати тільки гіпотезу, яку можна ставити тільки як гіпотезу, з резервою і яка тільки через довгу перевірку новими датами може придбати собі віру»⁵⁷. Як зазначає професор Л.Зашкільняк, учений застерігав своїх учнів від міфологізації минулого, а така небезпека існувала, оскільки «під впливом суспільно-політичних і науково-пізнавальних чинників поширились неоромантичні підходи до минулого, що проявлялися в ідеалізації і модернізації подій та явищ минулого на догоду тогочасним політичним завданням»⁵⁸. Урешті, неоромантичних впливів не уникла того часу жодна європейська національна історіографія, у тому числі польська та українська, для яких питання соціальних функцій історії було нерозривно пов'язане з ідеологією й політикою»⁵⁹. М.Грушевський закликав «... рішуче п'ятнувати всякий прояв ігноранції й легковаження наукових вимог»⁶⁰, бо не бажано «дістати покоління національних Нарцисів... самозалюблених, до затрати всякої об'єктивності»⁶¹. Серед основних принципів історичного дослідження вчений звертав найбільшу увагу на об'єктивне й критичне ставлення до предмета дослідження. «Розуміється, не утворення легенди, – зазначає М.Грушевський, – не вироблення іконного лику мусить бути завданням, а вірне, історичне пізнання дійсності, живої реальної одиниці, що відбила в собі епоху... ми не іконописці, а історики»⁶². Він уміло направляв наукову роботу своїх учнів, підтримував їх начинання, правильно оцінював здобутки, допомагав їм через наукові праці реалізовувати себе як особистість. Більшість із них згодом стали дійсними членами НТШ. Серед них бачимо прізвища С.Томашівського (став дійсним членом 1898 р.), М.Кордуби (1903 р.), І.Кревецького (1907 р.), І.Крип'якевича, (1911 р.), І.Джиджора (1913р.)⁶³ та інших. Обрання дійсним членом було справжнім науковим відзначенням наукового доробку молодих дослідників.

Важливу роль у процесі інституалізації української історіографії в Галичині відіграла фахова наукова періодика як його інтегральна складова. Об'єктивна необхідність у налагодженні творчих контактів між науковцями та в поширенні їхніх праць диктувала необхідність нових організаційних структур, активізації видавничої діяльності, яка б прискорила обіг наукової інформації й забезпечила більш енергійне входження українських досліджень у європейський науковий простір. Саме це завдання вирішували різноманітні видання НТШ: «Записки НТШ», «Жерела до історії України-Руси», «Етнографічний збірник», «Матеріали до української етнології», «Україно-руський архів» та інші. Серед цих видань особливе місце за

науковим насиченням, тематичною різноманітністю, академічним характером, регулярністю друку належить “Запискам НТШ”, котрі стали, як зазначає І. Колесник, фактично “центрального органом українознавства”⁶⁴. Дослідники зауважили цікавий факт майже одночасної появи в другій половині XIX ст. різних наукових журналів історичного профілю в країнах Європи (що виглядає як загальна тенденція в тогочасній європейській історіографії). Так з’являються французький “Revue Historique” (1876 р.), англійський “English Historical Review” (1887 р.), польський “Kwartalnik Historyczny” (1887 р.), російський “Историческое обозрение” (1891 р.), наші “Киевская Старина” (1891 р.) і “Записка НТШ” (1892 р.)⁶⁵. Не має сумніву, як стверджує Любомир Винар, що видання НТШ того часу не поступалися науковим рівнем і кількістю перед виданнями інших академій наук. Видання Товариства охоплювали всі важливі царини науки й виразно демонстрували перед світом самотність українського народу⁶⁶.

Таким чином, у кінці XIX – на початку XX ст. відбувся поступовий перехід від поодиноких індивідуальних історичних пошуків до організованого, колективного, більш системного дослідження української історії. Відсутність координації наукової праці й постійних контактів між дослідниками протягом XIX ст., а також брак відповідної інституційної організації, завдяки якій можна було б реалізувати певні проекти спільними зусиллями, значно стримували науковий поступ. У 90-х рр. XIX ст. українська історіографія ввійшла в якісно новий період свого розвитку, період інституалізації та професіоналізації, який позначився важливими теоретико-методологічними змінами, розбудовою організаційно-інституційних основ науки: заснуванням кафедри історії України у Львівському університеті (1894 р.), перетворенням Товариства ім. Шевченка на наукове (1892 р.), вагомих представленням наукового доробку через власні фахові видання, збільшенням кількості професійних істориків та формуванням першої історичної школи у Львові під керівництвом М. Грушевського. Отже, на рубежі XIX–XX ст. у національно-культурній поліфонії Львова став відчутним голос українського науково-інтелектуального життя як інтегральної частини європейської науки.

1. Крупницький Б. Історіознавчі проблеми історії України / Б. Крупницький. – Мюнхен, 1959. – С. 2.
2. Куций І. Українська науково-історична думка Галичини (1830–1894 рр.): рецепція національної історії / І. Куций. – Тернопіль, 2005. – С. 183.
3. Грицак Я. “Яких то князів були столиці в Києві?.. : до конструювання історичної пам’яті галицьких українців у 1830–1930-ті роки / Я. Грицак // Україна модерна. – Львів, 2001. – Ч. 6. – С. 84.
4. Дмитренко М. Українська фольклористика другої половини XIX століття : школи, постаті, проблеми / М. Дмитренко. – К., 2004. – С. 158.
5. Тельвак В. Теоретико-методологічні підстави історичних поглядів Михайла Грушевського (кінець XIX – початок XX століття) / В. Тельвак. – Нью-Йорк ; Дрогобич, 2002. – С. 25.
6. Зашкільняк Л. Іван Вагилевич на тлі свого часу та історіографії / Л. Зашкільняк // Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. T. IV. – Львів ; Rzeszów, 2006. – С. 146.
7. Возняк М. Як пробудилося українське народне життя в Галичині за Австрії / М. Возняк. – Львів, 1924. – С. 18.
8. Франко І. Етнологія та історія літератури / Іван Франко // Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К., 1981. – Т. 29. – С. 277.
9. Шеллінг Ф. Про сутність німецької науки / Ф. Шеллінг // Мислителі німецького романтизму. – Івано-Франківськ, 2003. – С. 354–355.
10. Комаринець Т. Ідейно-естетичні основи українського романтизму (проблема національного й інтернаціонального) / Т. Комаринець. – К., 1983. – С. 14.
11. “Руська трійця” в історії суспільно-політичного руху і культури України. – К., 1987. – С. 3.
12. Орлевич І. “Руська трійця” і Денис Зубрицький / І. Орлевич // Шашкевичіана. Нова серія. Вип. 3–4. – Львів, 2000. – С. 200.
13. Крип’якевич І. Джерела з історії Галичини періоду феодалізму / І. Крип’якевич. – К., 1962. – С. 6.
14. Зубрицький Д. Історія древняго Галичско-русскаго княжества. Ч. 1 / Д. Зубрицький. – Львов, 1852. – С. 10.
15. Зубрицький Д. Галицкая Русь в XVI веке / Д. Зубрицький // Чтенія Московского общества Истории и Древностей Российских. – М., 1862. – Кн. 3. – С. 1–84; його ж. Історія древняго Галичско-русскаго княжества, Ч. 1, 2, 3. – Львов, 1852; 1855. – 210 с.; 136 с.; 313 с.; його ж. Начало унии // Чтенія ... – М., 1847–1848. – Кн. 7. – С. 1–82; його ж. Хроніка міста Львова. – Львів, 2001. – 640 с.

16. Куций І. Українська науково-історична думка... – С. 47.
17. Макарчук С. Москвофільство: витоки та еволюція ідеї (середина XIX ст. – 1914 р.) / С. Макарчук // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 1997. – Вип. 32. – С. 84.
18. Аркуша О. Русофільство в Галичині в середині XIX – на початку XX ст.: генеза, етапи розвитку, світогляд / О. Аркуша, М. Мудрий // Вісник Львівського університету. Серія історична. Вип. 34. – Львів, 1999. – С. 267.
19. Киричук О. Львівський Ставропігійський інститут у громадському житті Галичини другої половини XIX – початку XX ст. / О. Киричук. – Львів, 2001. – С. 89.
20. Шараневич І. Історія Галицько-Володимирської Русі / І. Шараневич. – Львов, 1863. – 462 с.; його ж. На котром местци нынешного Галича и его окресности стояв старорусский княжий город Галич? // І. Шараневич // Зоря. – Львов, 1880. – Ч. 12, 13; його ж. Огляд внутрішніх відносин Галицької Русі в другій половині XV століття / І. Шараневич // Руска Історична Бібліотека. Т. V. – Тернополь, 1886. – С. 107–174; його ж. Старорусський княжий город Галич / І. Шараневич. – Львов, 1880. – 57 с. та ін.
21. Дідицький Б. Народная історія Русі от начала до новейших времен. Ч. 1, 2, 3 / Б. Дідицький. – Львов, 1868, 1870. – 224 с.; 200 с.; 208 с.
22. Грушевський М. Ісидор Шараневич – заслужений галицький історик / М. Грушевський // Записки Наукового Товариства ім. Шевченка (далі – ЗНТШ). – 1902. – Т. 45, кн. 1. – С. 13.
23. Кравець М. І. Шараневич / М. Кравець // Архіви України. – К., 1969. – № 4. – С. 52.
24. Борчук С. Галицькі землі в археологічних студіях Ісидора Шараневича / С. Борчук // Вісник Прикарпатського університету. Історія. Вип. 1. – Івано-Франківськ, 1998. – С. 19.
25. Куций І. Українська науково-історична думка... – С. 56.
26. Зашкільняк Л. Формування новочасної української історіографії в Галичині у XIX столітті / Л. Зашкільняк // Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. Т. V. – Rzeszów, 2007. – S. 50.
27. Там само.
28. Ільницький В. Стародавний Звенигород / В. Ільницький. – Львов, 1861. – 23 с.; його ж. Стародавня Теревовля / В. Ільницький. – Львов, 1862. – 15 с.
29. Качала С. Коротка історія Русі / С. Качала. – Тернополь, 1886. – 155 с.
30. Целевич Ю. Історія Скиту Манявського / Ю. Целевич. – Львов, 1887. – 136 с.; його ж. Опришки / Ю. Целевич // Руска історична бібліотека. Т. XIX. – Львів, 1897. – С. 155–295.
31. Партицький О. Скандинавщина в давній Русі / О. Партицький. – Львов, 1887. – 207 с.; його ж. Старинна історія Галичини. Т. 1 / О. Партицький. – Львів, 1894. – 372 с.
32. Барвінський О. Ілюстрована історія Русі од найдавніших до нинішніх часів після руских и чужих істориків / О. Барвінський. – Львов, 1890. – 282 с. та ін.
33. Див.: Франко І. Руска історична бібліотека / Іван Франко // Зібрання творів : у 50 т. Т. 46, кн. 1. / Іван Франко. – К., 1986. – С. 563–564.
34. Чорновол І. Олександр Барвінський у контексті розвитку історичної науки в Галичині / І. Чорновол // Wielokulturowe środowisko... Т. II. – Rzeszów, 2004. – S. 265.
35. Дорошенко Д. Огляд української історіографії. Державна школа : історія, політологія, право / Д. Дорошенко. – К., 1996. – С. 181.
36. Зашкільняк Л. Формування новочасної української історіографії в Галичині у XIX столітті / Л. Зашкільняк // Wielokulturowe środowisko... Т. V. – Rzeszów, 2007. – S. 53.
37. Грушевський М. Автобіографія / М. Грушевський // Великий українець. – К., 1992. – С. 201.
38. Справозданє про діяльність і розвиток наукового товариства імені Шевченка // ЗНТШ. – 1893. – Т. 2. – С. 173–182.
39. Франко І. Як я став “казенним радикалом” / І. Франко // Життє і слово. – Львів, 1896. – Т. 5. – С. 475–476.
40. Хроніка НТШ. – 1907. – Ч. 31. – С. 2.
41. Див.: Звернення комітету НТШ до громадськості в справі збирання грошей для утворення Української Академії Наук // П. Сохань, В. Ульяновський, С. Кіржаєв, М. Грушевський і Academia. – К., 1993. – С. 195–199.
42. Грушевський М. Три академії / М. Грушевський // Вісник Академії Наук України. – К., 1991. – № 11. – С. 95.
43. Грушевський М. Наукова діяльність Товариства ім. Шевченка в 1896 і 1897 рр. Записка до загального збору 1898 р. / М. Грушевський // ЗНТШ. – 1898. – Т. 21. – С. 10.
44. Див.: ЗНТШ. – 1898. – Т. 23–24. – С. 5–12.
45. ЗНТШ. – 1899. – Т. 26. – С. 4.
46. Біографічні дані про перших дійсних членів НТШ див.: Хроніка НТШ. – 1900. – Ч. 1. – С. 52–98.
47. Грушевський М. Українсько-руські наукові курси / М. Грушевський // Літературно-науковий вісник (далі – ЛНВ). – 1904. – Т. XXVIII. – С. 102–103.

48. Грушевський М. Наша політика : матеріали до історії конфлікту в НТШ 1913 року / М. Грушевський. – Нью-Йорк ; Дрогобич, 2003. – 240 с.
49. Див.: Дашкевич Я. Михайло Грушевський і початки організації української науки / Я. Дашкевич // Вісник Академії Наук УРСР. – К., 1991. – № 9. – С. 54.
50. Кучер Р. Наукове Товариство ім. Шевченка / Р. Кучер. – К., 1992. – С. 22.
51. Див.: Педич В. Історична школа Михайла Грушевського у Львові / В. Педич. – Івано-Франківськ, 1997. – 208 с.
52. Там само. – С. 19.
53. Грушевський М. Справа українських катедр і наші наукові проблеми / М. Грушевський // ЛНВ. – 1907. – Т. 37. – С. 52.
54. Чубатий М. Додаткові спомини про Михайла Грушевського з 1912–1914 рр. / М. Чубатий // Український історик. – 1975. – Ч. 3–4. – С. 78–79.
55. Див. докл.: Зашкільняк Л. Методологічні погляди Михайла Грушевського / Л. Зашкільняк // Україна модерна. – 1999. – Ч. 2–3. – С. 233–253; Тельвак В. Теоретико-методологічні підстави історичних поглядів Михайла Грушевського (кінець XIX – початок XX ст.) / В. Тельвак. – Нью-Йорк ; Дрогобич, 2002. – 236 с.; його ж. Інституційні та теоретичні засади української історичної науки на зламі XIX–XX ст. в науковій діяльності Михайла Грушевського / В. Тельвак // Історія та історіографія в Європі. Вип. 3 : Історична наука як засіб легітимації в Україні та в Німеччині в XX столітті. – К., 2004. – С. 107–115.
56. Тельвак В. Михайло Грушевський як дослідник української історіографії / В. Тельвак, В. Тельвак. – К. ; Дрогобич, 2005. – С. 126.
57. Грушевський М. Рец. на: В. Коцовський. Історико-літературні замітки до “Слова о полку Ігоревім” / М. Грушевський // Записки НТШ. – Львів, 1893 – 1895. – Т. 5. – С. 10.
58. Зашкільняк Л. Польська історія та історіографія кінця XIX – початку XX ст. в оцінці галицьких українських істориків / Л. Зашкільняк // Wielokulturowe środowisko... Т. III. – Rzeszów, 2005. – S. 239.
59. Зашкільняк Л. Стосунки між українськими і польськими істориками на зламі XIX і XX століть / Л. Зашкільняк // Wielokulturowe środowisko... Т. II. – Rzeszów, 2004. – С. 278.
60. Грушевський М. Рец. на: Statut Litowski drugiej redakcji... – Краків, 1900 / М. Грушевський // ЗНТШ. – 1902. – Т. 50. – С. 16–17.
61. Грушевський М. Історія й її соціально-виховуюче значення / М. Грушевський // Хто такі українці і чого вони хочуть. – К., 1991. – С. 186.
62. Грушевський М. Костомаров і новітня Україна / М. Грушевський // Український історик. – 1984. – Ч. 4. – С. 169.
63. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України), ф. 309, оп. 1, спр. 42, арк. 25, арк. 49, арк. 73 зв.
64. Колесник І. Українська історіографія XVIII – початок XX століття / І. Колесник. – К., 2000. – С. 57.
65. Тельвак В. Kwartalnik Historyczny – феномен інституції (кінець XIX – початок XX ст.) / В. Тельвак // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. – К., 2005. – Вип. 1. – С. 320.
66. Винар Л. Михайло Грушевський і Наукове Товариство ім. Шевченка : 1892–1934. – Нью-Йорк ; Дрогобич ; Львів, 2006. – С. 44.

В статтє рассматривается процесс перехода от индивидуальных исторических поисков к организованному коллективному, системному исследованию украинской истории в Галичине XIX – начала XX в. Обращено внимание на то, что историографический процесс в Галичине того времени проходил под знаком острой полемики между польскими и украинскими учеными. Отмечено, что на развитии украинской историографии Галичины XIX – начала XX в. преимущественно отразились философско-мировоззренческие доктрины просвещения, романтизма, позитивизма, которые представлены в работах И.Могильницкого, М.Гарасевича, М.Шашкевича, И.Вагилевича, Я.Головацкого, Д.Зубрицкого, И.Шараневича, Б.Дидицкого, В.Ильницького, С.Качалы, Ю.Целевича, О.Партицкого, А.Барвинского, М.Грушевского и его исторической школы соответственно.

Ключевые слова: украинская историография Галичины, научное общество им. Шевченка, М.Грушевский.

The process of transition from the individual historical research to the organized collective, systematic study of Ukrainian history in Galicia XIX and early XX centuries. Attention is paid to the fact that the historiographical process in Galicia at that time passed under the sign of acute controversy between the Polish and Ukrainian scientists. Is emphasized the fact that the development of the Ukrainian historiography Galicia XIX – early XX century must that affected most philosophical – the philosophical doctrine of enlightenment, roman-

ticism, positivism, represented in the works of I.Mogilnytsky, M.Garasevych, M.Shashkevych, I.Vahilevych, Y.Holovatskiy, D.Zubrytskiy, I.Sharanevych, B.Didytskiy, W.Ilnytskiy, S.Kachal, Y.Tselevych, O.Partytski, O.Barvinskiy, M.Hrushevskiy and his historical school respectively.

Keywords: *Ukrainian historiography of Galicia, scientific society named after Shevchenko, M.Grusevskiy.*

УДК 94(438): 94(477.83/86): 930.1

Уляна КЛИМ'ЮК

ІДЕЯ ПОЛЬСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ ГАЛИЧИНИ ПІД ЧАС ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В ОЦІНЦІ ПОЛЬСЬКОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ

У статті робиться спроба аналізу польської історіографії під час висвітлення проблеми процесу відновлення й здобуття поляками державності в Галичині напередодні та в роки Першої світової війни. Аналіз наукової розробки проблеми свідчить про зацікавлення науковцями становищем польської політичної думки в Галичині на початку ХХ ст., діяльністю польських політичних партій та репрезентативних організацій під час війни; важливу роль відведено відомим політичним діячам, а саме Юзефу Пілсудському та Роману Дмовському; зроблено порівняння політичних рухів та зовнішньополітичних орієнтацій.

Ключові слова: *ідея польської державності, польсько-українські взаємини, Галичина, історіографічний аналіз.*

Здобуття польської державності на початку ХХ ст. завжди було актуальною темою для дослідження в історичній науці, навколо якої і сьогодні не припиняються дискусії. Факт незалежності України й Польщі дає можливість науковцям по-новому підійти до питання ідеї державності двох народів – українців і поляків, розширити поле об'єктивної історичної інформації, яке має на меті звільнити обидві нації від стереотипів національного протистояння, подолати ідеологічні упередження, створити міцний фундамент українсько-польського співробітництва у ХХІ ст.

Мета статті полягає в аналізі наукових розвідок, проведених відомими польськими істориками, адже найбільш широко питання польської державності прослідковано саме в польській історіографії. Наукові дослідження, які проводили активно ще в часи Другої Речі Посполитої, залишаються актуальними й до цього часу. Результатом досліджень є сотні публікацій, документальних збірників, спогадів, монографій, статей. Головними питаннями, які піднімаються в цей період, є: військові події на території польських земель, діяльність польських партій та політичних інституцій, розвиток польської справи на міжнародній арені, створення державних структур під німецько-австрійською окупацією, незалежницька діяльність поляків за кордоном, стосунки із сусідніми народами, особливо українцями, білорусами, литовцями, німцями, чехами. Наукова література, присвячена зазначеній темі, достатньо різнопланова. За хронологією її можна поділити на три групи: до першої входять праці очевидців досліджуваних процесів; другу групу представляють дослідники міжвоєнного та повоєнного періодів; до третьої відносимо науковців сучасної історичної науки.

Відомою постаттю польської історії ХХ ст. був представник “активістичного” табору*, прихильник Ю.Пілсудського Леон Василевський (L.Wasilewski). Його наукові дослідження

* Активістичний табір у середовищі польського суспільства напередодні Першої світової війни об'єднував представників антиросійської орієнтації, які стояли на позиціях того, що за допомогою центральних держав (Німеччини та Австро-Угорщини) можна буде здобути незалежність Польщі на території, що входила до Російської імперії, а звідти мета війни – перемога Австрії та Німеччини над Росією. Головним ідеологом активістичного табору був Юзеф Пілсудський.